

Verslag concept 2^e werksessie PS Koersdocument

Datum commissievergadering	:	6 juli 2017
Commissievoorzitter	:	mw. C.W.M. van Rooij, dhr. A.J.C. de Wit
Commissiegriffier	:	dhr. K. Mellema
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5143924/mellemak@noord-holland.nl

Aanwezig:

5	Commissievoorzitter		mw. C.W.M. van Rooij, dhr. A.J.C. de Wit
	Commissiegriffier		dhr. K. Mellema
	Leden van de commissie	VVD	mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee, mw. A. van Langen-Visbeek
		D66	mw. A.J.C.E. Strens, dhr. A.E. Tijssens
10		PvdA	dhr. N. Papineau Salm
		CDA	mw. J.G. Haagsma
		GroenLinks	dhr. F.J. Kramer
		PvdD	dhr. F.A.S. Zoon
		50PLUS	mw. O.A.C. de Meij
15		ONH	dhr. B.I.M. Bouberg Wilson, dhr. J.H. Leever
		PVV	dhr. D.J. van der Sluijs
		SP	mw. J.M.E. de Groot
	Ambtenaren		dhr. T. Bossink, dhr. M. de Graef, mw. A. de Rooij
20	Notulist		Moneypenny - mw. C.E.L. Smits-Renger
	<u>Agenda</u>		
		1.	Opening en mededelingen
		2.	Introductie proces en methodiek
		3.	Uitwerking casus 1: 200.000 woningen in MRA
25		4.	Uitwerking casus 2: bodemdaling in veenweidegebied
		5.	Bespreking bevindingen methodiek van de Koers
		6.	Sluiting
30			

1. Opening

35 De **voorzitter** heet de leden van de commissies RWW, EEB, NLM en M&F welkom bij de tweede werksessie Koersdocument Omgevingsvisie NH2050. Ze is in verband met het Coalitieoverleg aanwezig tot 19.20 uur. De heer De Wit neemt op dat moment de voorzittershamer over. Ze heet ook de heren Bossink en De Graef welkom, die ook vanavond de bijeenkomst begeleiden. Het verslag van de eerste werksessie op 22 juni 2017 wordt ongewijzigd vastgesteld. De bijeenkomst vandaag is een oefensessie met twee of drie casussen om de methodiek in de vingers te krijgen.

2. Introductie proces en methodiek

45 De heren Bossink en De Graef lichten het proces en de stand van zaken aan de hand van een aantal sheets toe. De sheets van hun presentatie zijn als bijlage bij dit verslag gevoegd. De heer **De Graef** meldt dat in aanvulling op de uitkomsten van de twee werksessies met PS op 13 juli een bestuurlijke bijeenkomst met wethouders, burgemeesters en bestuurders van waterschappen wordt georganiseerd. Op de agenda staan de opgaven die uit de verkenningen naar voren zijn gekomen, maar ook de vraag hoe de omgevingsvisies van alle overheden een samenhangend geheel kunnen worden. Statenleden zijn van harte welkom als toehoorder. Op 13 juli is ook de bijeenkomst voor de 50 commissies RWW en M&F over mobiliteit, een heel complex thema met veel onzekerheden voor de toekomst. GS hebben PS voorgesteld om op 9 oktober een richtinggevend debat te voeren aan de hand van het Koersdocument. De uitkomsten hiervan zullen de basis vormen voor de Statenvoordracht. In december stellen PS de definitieve koers vast. Het Presidium bespreekt dit behandelvoorstel van GS op maandag 10 juli.

55 De heer **Tijssens** (D66) vraagt welke informatie PS ter voorbereiding op 9 oktober ontvangen. De heer **De Graef** legt uit dat PS het Koersdocument met de drie verhaallijnen en de opbrengsten van de participatiecampagne ontvangen.

60 Mevrouw **Haagsma** (CDA) vraagt of de vertraging in de invoering van de Omgevingswet invloed heeft op de voortgang van het proces.

De heer **De Graef** legt uit dat de invoeringsdatum voorlopig twee jaar is uitgesteld. PS hebben in de startnotitie besloten vooruitlopend op de invoering van de Omgevingswet een omgevingsvisie op te stellen. De provincie is dan voorbereid op de invoering van de wet en op het toepassen van de 65 nieuwe instrumenten. De omgevingsvisie kan voorafgaand aan de wet worden opgesteld, maar de omgevingsverordening geldt pas als de wet in werking is getreden.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) begrijpt dat het uitstel wordt veroorzaakt door de complexiteit van de materie en vraagt of die complexiteit geen invloed heeft op de visie van Noord-Holland.

70 De heer **De Graef** legt uit dat die voor de timing niet uitmaakt en dat Noord-Holland werkt in de geest van de wet. De verwachting is dat het uitstel van de wet hieraan geen afbreuk zal doen.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt hoe de inhoud van de visie wordt bepaald.

75 De heer **De Graef** zegt dat PS over de inhoud van de visie gaan. Het debat wordt op basis van het Koersdocument met de verhaallijnen gevoerd. Het vormgeven van het debat is een belangrijk aandachtspunt. Hij hoopt dat de bespreking van de casussen een goed beeld geeft van de aanpak.

De heer **Leever** (ONH) vraagt hoe de provincie omgaat met mogelijke verschillen tussen het Koersdocument en de tekst die in 2020 in de nieuwe wet is opgenomen.

80 De heer **De Graef** merkt op dat er als het goed is geen verschillen zijn. Als de wet qua karakter of in de technische uitwerking verandert, moet de provincie daarop inspelen. De Omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn.

85 De heer **Leever** (ONH) denkt dat er thema's kunnen zijn die de provincie verplicht moet implementeren.

De heer **De Graef** meent dat de provincie met de thema's uit de verkenningen een compleet beeld heeft van de leefomgeving. De visie kan overigens worden aangepast als de nieuwe wet dat eist.

90 De heer **Papineau Salm** (PvdA) ziet het risico dat de nieuwe Staten te zijner tijd een nieuwe omgevingsvisie willen opstellen.

De heer **De Graef** herhaalt dat de Omgevingsvisie is gericht op de langetermijnontwikkelingen, maar weet dat het politieke primaat tot een ander besluit kan leiden.

95 Mevrouw **Strens** (D66) vraagt of de provincie instrumenten als de PRV moet updaten als de Omgevingswet is vertraagd en de nieuwe instrumenten niet beschikbaar zijn.

Mevrouw **De Rooij** (a.o.) legt uit dat de Omgevingswet door de Eerste en Tweede Kamer is aangenomen en sowieso wordt ingevoerd. De Raad van State wil meer tijd nemen voor de onderliggende AMvB's, vandaar de vertraging. Noord-Holland streeft naar het opstellen van een omgevingsvisie conform de oude invoeringsplanning. De wet werkt door in verschillende nieuwe instrumenten, die dus pas later beschikbaar zijn. De provincie heeft tot die tijd de oude instrumenten voor het ruimtelijke domein. Deze verschillen overigens per provincie. Na de zomer ontvangen GS een advies over de planning, met de consequenties van het uitstel. Wellicht moeten de PRV en andere verordeningen toch worden geüpdate. Het is jammer dat de uniforme nieuwe verordening nog niet beschikbaar is.

105

De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt of het concept-Koersdocument de start van het debat in PS is. De heer **De Graef** bevestigt dat het Koersdocument is bedoeld om richting te geven aan het debat. De 10 grote thema's (clusters van trends en ontwikkelingen) en de 49 opgaven daarbij zijn het vertrekpunt voor de discussie over de opgaven voor Noord-Holland. Hierop moet de provincie in de visie een antwoord formuleren.

110

De heer **Bossink** vult aan dat zeven van de thema's de kerntaken van de provincie raken. De kern van de Omgevingsvisie zit in de integraliteit ervan. In deze visie zijn de consequenties van de gekozen ambities in samenhang in beeld gebracht. De provincie heeft hiervoor een methodiek bedacht. De andere provincies en de vier grote steden zijn heel benieuwd naar de uitkomst van dit experiment. Hij is blij dat de Statenleden de tijd willen nemen om te oefenen met de methodiek. Er is nu een papieren overzicht met alle opgaven en hun onderlinge samenhang. Sommige thema's zijn groen, omdat ze elkaar versterken of niet in de weg staan, zoals economische transitie en energietransitie. Sommige thema's gaan niet samen. Deze schurende opgaven zijn rood gemarkeerd, zoals energietransitie en biodiversiteit/landschap, verstedelijking en landschap en groei van Schiphol en gezonde leefomgeving. In het Koersdocument worden de belangrijkste keuzes in kaart gebracht. Deze zijn niet altijd met elkaar verenigbaar. PS bepalen de leidende principes voor de lange termijn. Zij kunnen daarbij de drie verhaallijnen met een onderliggende basislaag van wet- en regelgeving gebruiken. De verhaallijnen zijn "gezond en veilig Noord-Holland", "economisch duurzaam Noord-Holland" en "karakteristiek Noord-Holland". De inwoners van Noord-Holland hebben de eerste invalshoek in de verkenningsfase als belangrijkste bestempeld. Vanuit de drie invalshoeken kunnen alle opgaven worden besproken. De heer Bossink geeft als voorbeeld de opgave "groei van Schiphol". Vanuit de invalshoek gezond en veilig is groei mogelijk, mits de overlast niet toeneemt. Vanuit economisch duurzaam is alleen groei toegestaan als deze een bijdrage levert aan de regionale en nationale economie. Bij karakteristiek Noord-Holland ligt de nadruk op groei die past in de karakteristieken en kwaliteiten van de omgeving. Het lastige is om deze uitgangspunten te koppelen aan andere opgaven, zoals verstedelijking. Dit betekent vanuit gezond en veilig bijvoorbeeld dat Noord-Holland niet mag bijbouwen binnen de hindercontouren van Schiphol, waardoor er meer

130

- 135 vervoersbewegingen nodig zijn en meer geïnvesteerd moet worden in bereikbaar maken en houden. Meer woningbouw buiten de contouren heeft consequenties voor de opgave "landschap", bijvoorbeeld door meer versnippering en meer bouwen in groen. De keuze voor een dominante invalshoek heeft consequenties voor alle opgaven. Zo past binnenstedelijk verdichten goed binnen economisch duurzaam Noord-Holland en bij karakteristiek Noord-Holland, maar vraagt dit bijvoorbeeld meer van de bestaande en toekomstige infrastructuur.
- 140 De heer **Tijssens** (D66) vraagt hoe PS consequent kunnen redeneren als de leefwereld wordt bepaald door zoveel factoren en de keuzes bijna arbitrair lijken. De heer **Kramer** (GroenLinks) vraagt wat de meerwaarde van de verhaallijnen is, omdat in de praktijk uit alle lijnen elementen worden gekozen.
- 145 De heer **Bossink** legt uit dat het niet de bedoeling is om één verhaal te kiezen en dat de verhalen na deze fase niet meer gebruikt worden. Ze zijn een middel om de opdracht uit de wet uit te voeren, om één visie op te stellen in plaats van de acht die er nu zijn. Het samenhangende verhaal bestaat wellicht uit verschillende bestanddelen. PS moeten controleren of de ambities verenigbaar zijn.
- 150 De heer **Van der Sluijs** (PVV) vraagt hoe de provincie zorgt dat de gemeentelijke omgevingsvisies samenhangen met die van de provincie. De heer **Bossink** legt uit dat hierover gesprekken met de gemeenten zijn en worden gevoerd. Het verkenningendocument voor de nationale omgevingsvisie van het Rijk is verschenen en de trends en ontwikkelingen daarin komen overeen met het beeld dat Noord-Holland heeft. Gemeenten maken
- 155 uiteraard soms andere keuzes. In de projectgroep nemen overigens vertegenwoordigers van gemeenten deel, zodat afstemming plaatsvindt en best practices worden gedeeld. Tijdens de bestuurlijke bijeenkomst op 13 juli komt deze afstemming ook aan bod.
- 160 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of Noord-Holland alle ambities kan waarmaken en meent dat de beperkte ruimte consequenties heeft voor de opgaven. Hij wil weten of dit aspect tot uiting komt in de methodiek. De heer **Bossink** benadrukt dat dit de kern van de methode is. Omdat niet alle opgaven verenigbaar zijn, moeten keuzes gemaakt worden.
- 165 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) denkt dat het Coalitieakkoord sterk naar voren zal komen in de Omgevingsvisie en dat een eventueel andere uitkomst van de verkiezingen over twee jaar aanpassingen in de visie zal vragen. De heer **Tijssens** (D66) meent dat dit een politieke vraag is.
- 170 De **voorzitter** benadrukt dat de politieke vragen in de commissies aan de orde zullen komen.
- 3. Uitwerking casus 1: 200.000 woningen in de MRA**
- 175 De heer **Bossink** licht de werkwijze toe. De methodiek beoogt de verschillen per verhaallijn in kaart te brengen en te bezien welke consequenties er zijn voor andere opgaven. Iedere casus eindigt met de vraag wat dit betekent voor de koers. Hij licht de eerste casus toe en vraagt of vanuit de invalshoek gezond en veilig de conclusie bij een dergelijke bouwopgave is dat woningbouw gespreid moet worden en buiten de hindercontouren wordt gepland.
- 180 Mevrouw **De Groot** (SP) wil de bouw juist clusteren om de hindercontouren te vermijden.

De heer **Bossink** vraagt of dit binnen of buiten de contouren moet. De kern van "gezond en veilig" is dat de overheid de verantwoordelijkheid neemt voor een gezonde en veilige leefomgeving.

185 De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat gezondheid betekent dat mensen niet teveel overlast van vliegtuiglawaai en uitstoot hebben en dat ze buiten de hindercontouren wonen. Hij mist de politiek niet-realistische oplossing dat de hindercontouren moeten verdwijnen, de discussie over de plek van Schiphol.

190 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) meent dat bouwen buiten de 20 kE-contour en verder van Amsterdam betekent dat er meer verkeer komt, waardoor het door de extra uitstoot niet meer zo gezond is. De heer **Bossink** beaamt dat dit een consequentie is.

195 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) meent dat binnen de contouren woningen aangepast moeten worden en refereert aan een voorbeeld in Hamburg waar dit is gerealiseerd. Hij stelt voor de woningen die niet door inbreiding in Amsterdam gebouwd kunnen worden in plaatsen als Alkmaar en Heerhugowaard te realiseren. Mensen profiteren zo van de ruimte en de lagere kosten voor huisvesting, maar moeten wel gefaciliteerd worden met snelle verbindingen naar hun werk.

200 De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt of de heer Bouberg Wilson doelt op het doortrekken van metrolijnen, zoals de Noord-Zuidlijn.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) ziet dit als mogelijkheid om het woon-werkverkeer te vergemakkelijken.

205 De heer **Papineau Salm** (PvdA) wil aannames doen voor een verbetering van de luchtkwaliteit over tien of dertig jaar, bijvoorbeeld door vermindering van de uitstoot en geluid door de luchtvaart, en daar nieuwe bouwmogelijkheden aan koppelen.

210 De heer **Van der Sluijs** (PVV) ziet de opgave als een puzzel en wil dat de provincie innovatief denkt bij het leggen ervan. Behalve de bebouwing gaat het ook om mobiliteit en werk.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt hoe de provincie het ruimtebeslag zo kan faciliteren dat alle opgaven verenigbaar zijn.

215 De heer **Van der Sluijs** (PVV) heeft geen pasklare oplossing, maar wil hiervoor out of the box-denken.

De heer **Tijssens** (D66) is blij met de insteek om een besluitvormingsmodel te bouwen dat bestand is tegen de meerlagige afwegingen. Regels en uitzonderingen horen bij elkaar. Als er regels zijn voor gezond wonen, kan een uitzondering worden gemaakt voor een wijk bij Schiphol.

220 Mevrouw **Haagsma** (CDA) meent dat deze keuze binnen "economisch duurzaam Noord-Holland" past.

225 De heer **Tijssens** (D66) vindt dit de bovenliggende laag.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) denkt dat bij de invalshoek gezond en veilig geen uitzondering gemaakt moet worden voor Schiphol, omdat dit argument in een andere verhaallijn valt.

230 De heer **Kramer** (GroenLinks) denkt niet dat een besluitvormingsmodel met hiërarchie of verbinding tussen elementen discussie voorkomt. Zelfs de constatering dat opgaven onverenigbaar of juist verenigbaar zijn, leidt niet tot een eenduidige uitkomst. De politieke opvattingen van partijen zullen hier dwars doorheen lopen.

235 De heer **Tijssens** (D66) is het hiermee eens en houdt erg van discussie.

De heer **Kramer** (GroenLinks) houdt ook van een stevige discussie.

240 Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt hoe wordt bepaald welke belangen prevaleren, die van de inwoners of die van de politiek.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) meent dat dit kan samengaan.

Mevrouw **De Groot** (SP) weet dat dit kan, maar dat bewoners ook verschillende prioriteiten hebben.

245 De heer **Bossink** is blij met deze discussie en concludeert dat het uitgangspunt gezond en veilig de basis is, maar dat soms wel binnen de hindercontouren gebouwd moet kunnen worden. Dit neigt naar het statement over geclusterd bouwen bij economisch duurzaam, conform de basislaag van de geldende wet- en regelgeving. Bouwen binnen de contouren vraagt om maatwerk.

250 Mevrouw **De Groot** (SP) zegt dat de definitie van hinder is vastgelegd, maar dat mensen dit verschillend ervaren. Ze wil in het kader van "gezond en veilig" deze bakens niet verzetten.

255 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) weet dat de SP tegen bouwen buiten steden is, maar hoort dat de partij niet wil bouwen binnen de 20 kE-contour. Ze meent dat de provincie te weinig ruimte heeft voor de woningopgave en vraagt waar de SP wil bouwen, omdat mensen bij hun werk willen wonen.

Mevrouw **De Groot** (SP) wil buiten stedelijk gebied bouwen als er werkgelegenheid is.

260 Mevrouw **Strens** (D66) vindt de conclusie van de heer Bossink correct. Vasthouden aan de hindercontouren zet deze opgave op slot, maar bij de zoektocht naar bouwlocaties moeten wel uitgangspunten als snelle verbindingen worden meegenomen.

265 De heer **Zoon** (PvdD) merkt op dat de provincie dan extra maatregelen moet treffen om de hinder te verminderen.

270 De heer **Kramer** (GroenLinks) wil dit toevoegen aan de conclusie. De provincie moet zo veel mogelijk vasthouden aan de wenselijke situatie om overlast of schade te voorkomen en te voldoen aan gezondheidseisen door strengere normen of innovatie. Als het nodig is, kan altijd een uitzondering worden gemaakt. PS moeten dit niet institutionaliseren, omdat het afhangt van de bijzondere situatie. De heer Kramer wil beleid maken met de verordening, niet met de afwijkingen.

275 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) meent dat het nodig is om in kaart te hebben waar de ruimte zit of op bepaalde voorwaarden gecreëerd kan worden. De provincie kan vervolgens beoordelen of de opgaven hiermee verenigbaar zijn en ruimte geven of niet. Ook moet duidelijk zijn waar in de toekomst ruimte is en hoe die gerealiseerd kan worden.

280 De heer **Papineau Salm** (PvdA) meent dat er geen extra ruimte gegeven kan worden als er geen innovatie plaatsvindt. Hij vraagt of er woningbouw in Den Helder komt als er geen snelle tunnelbuis naar de Randstad is.

285 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) wil dat er pas activiteiten worden ontplooid als de randvoorwaarden geregeld zijn. De toekomstverwachtingen moeten reëel zijn. Hij wil nu geen mogelijkheden uitsluiten.

Mevrouw **Strens** (D66) vult aan dat ook de kwaliteiten van een bepaald gebied bekend moeten zijn, zodat duidelijk is wat past en welke extra voorwaarden moeten gelden.

290 Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) vraagt wat de provincie doet als op de vrije markt toch animo bestaat voor woningen binnen de hindercontouren.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat de provincie altijd aansprakelijk gesteld kan worden voor de gezondheidsschade van inwoners.

295 Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) refereert aan het voorbeeld in Hamburg. Mensen kiezen bewust voor deze omgeving.

300 De heer **Bossink** legt uit dat de Europese en nationale wetgeving over milieu de basisvoorwaarde is voor alle keuzes. Binnen die regelgeving zit wel schuifruimte, maar de ondergrens is duidelijk. PS hebben op sommige punten wat marge. Het gaat over het inpassen van nieuwe ontwikkelingen en de provincie heeft hierin keuzevrijheid.

305 Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat de provincie altijd aansprakelijk gesteld kan worden voor milieuhinder die tot schade leidt.

De **voorzitter** rondt de discussie over deze casus af en geeft de voorzittershamer over aan de heer De Wit.

310 De heer **Bossink** is blij met de discussie over de drie invalshoeken, met de conclusie die al voorzichtig getrokken kan worden en de consequenties die zijn benoemd. Dit is precies de opzet van de methodiek.

4. Uitwerking casus 2: bodemdaling in veenweidegebied

315 De heer **De Graef** licht de casus toe. Op dit moment volgt het peil de functie, zodat bijvoorbeeld grootschalige landbouw rendabel is in veenweidegebied. De eerste tussenconclusie vanuit "gezond en veilig" kan zijn dat de functie het peil moet volgen.

320 De heer **Tijssens** (D66) vraagt waarom deze discussie begint met gezond en veilig, omdat de discussie over karakteristiek of economisch duurzaam Noord-Holland interessanter is. Hij meent dat verschillende partijen verschillende dominante invalshoeken representeren.

De heer **De Graef** herhaalt dat er geen hiërarchie in de invalshoeken zit en stelt voor te redeneren vanuit "economisch duurzaam".

325 Mevrouw **Haagsma** (CDA) meent dat de optie "functie volgt peil" een veel bredere discussie uitlokt, namelijk die over de abstractievraag daarboven: het tegengaan van natuurlijke processen. Bodemdaling is hierin maar één element.

330 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) meent dat de situatie in de veenweidegebieden het gevolg is van menselijk ingrijpen en niet voor onbepaalde tijd kan worden voortgezet. Dit feit heeft consequenties voor de bedrijven in deze gebieden.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) vraagt of de provincie dan het ingrijpen in andere natuurlijke processen ook moet evalueren.

335 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) denkt dat dit wellicht moet, maar wil nu op de casus focussen. De provincie kan niet doorgaan zoals in de afgelopen jaren en zal dus een oplossing moeten zoeken voor de bedrijven in de veenweidegebieden.

340 De heer **Papineau Salm** (PvdA) meent dat dit wel kan, maar dat de provincie geen geld overheeft voor de veenweidegebieden en het leegpompen van het Groene Hart.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) denkt dat er beperkingen zijn, bijvoorbeeld qua verzilting en de techniek in de waterhuishouding. Beide varianten vragen de aandacht van de provincie.

345 Mevrouw **Strens** (D66) wil bezien of vanuit de economisch duurzame invalshoek andere verdienmodellen kunnen worden toegepast in het veenweidegebied. Er wonen mensen en het zijn bijzondere gebieden. Voor de uitdagingen "waterbuffer" en "klimaatadaptatie" is dit een kansrijke optie.

350 Mevrouw **De Groot** (SP) weet dat er in veel veenweidegebieden terreinbeherende organisaties actief zijn met weidevogelbeheer.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) wil bezien of er op lange termijn boerenbedrijven moeten blijven bestaan in de veenweidegebieden.

355 De heer **Papineau Salm** (PvdA) ziet het als kans om het Groene Hart in te zetten als nationaal park voor recreatie, met een dikkere stedelijke band daaromheen.

360 De heer **De Graef** hoort dat de invalshoeken "gezond en veilig" en "economisch duurzaam" leiden tot dezelfde conclusie dat de provincie moet stoppen met "peil volgt functie". Het motief voor de keuze is in beide gevallen anders en laat zien welke consequenties er zijn. Bij "economisch duurzaam" gaat het ook om de meeste toegevoegde waarde. De recreatieve functie heeft die bijvoorbeeld meer dan de huidige landbouw, maar er kunnen ook andere vormen van landbouw komen. Het landschap zal veranderen als het peil niet meer wordt verlaagd, maar dit kan andere economische dragers in beeld brengen. Bij "karakteristiek" speelt het verlaagde peil juist een rol. Als er budget is, kan het peil laag blijven en wordt de karakteristiek van het landschap behouden. In deze casus betekent "gezond en veilig" voor de opgave verstedelijking wel dat woningen gespreid en waterrobuust gebouwd moeten worden. Bij "economisch duurzaam" staat de clustering centraal, mits tegen aanvaardbare kosten. Bij 370 "karakteristiek" kan bebouwing plaatsvinden in veenweidegebieden, hetgeen wel tot in lengte van jaren investeringen vraagt.

De heer **Leever** (ONH) meent dat de bodemdaling deels wordt veroorzaakt door het gewicht van woningbouw en wegen en dat intensivering deze dus versterkt. Hij vraagt zich af of clustering van
375 woningbouw in een stedelijke band verstandig is.

De heer **Bossink** antwoordt dat dit afhangt van de dominante invalshoek die PS kiezen. Bij de invalshoek karakteristiek kan een technische oplossing worden gekozen, ondanks het feit dat meer bebouwing voor meer bodemdaling zorgt. Als PS dit niet verstandig achten is het van belang de
380 achterliggende reden hierbij te achterhalen. Die ligt waarschijnlijk in de lijn van "gezond en veilig" of "economisch duurzaam".

De heer **Kramer** (GroenLinks) benadrukt de kwaliteit van het gebied en het landschap. Bij hem staat het behouden van de karakteristieken van veenweidegebied voorop. De keuze "peil volgt functie" kan
385 hierbij het vertrekpunt zijn, uiteraard wel zonder het gebied te laten verdwijnen. Hij wil uitgaan van de waarde van het gebied, niet van de kosten die gemaakt moeten worden voor een bepaalde keuze.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat de provincie dan wel moet bepalen welke functie wenselijk is en welk landschap de voorkeur heeft.

390 De heer **Kramer** (GroenLinks) wil het landschap behouden en dit combineren met allerlei andere functies, naast of in plaats van de huidige traditionele landbouw.

De heer **Tijssens** (D66) vindt dat ook de locatie van belang is, omdat verschillende
395 veenweidegebieden verschillende karakteristieken, economische werkelijkheden en veiligheids- en duurzaamheidsaspecten hebben. Hij vraagt hoe deze regio-laag in het model past.

De heer **De Graef** benadrukt dat deze keuzevraagstukken in specifieke gebieden in de confrontatie met de andere opgaven komen bovendrijven. De provincie kan kiezen voor een verlaging van het peil
400 om de kwaliteiten van het karakteristieke landschap te behouden, met de bijbehorende consequenties.

De heer **Leever** (ONH) meent dat het Hoogheemraadschap het peil bepaalt.

405 De heer **De Graef** beaamt dit, maar hij benadrukt dat de waterbeherende functie niet de enige is. De provincie heeft veel overleg met gemeenten en waterschappen en er zit ook een afgevaardigde van de waterschappen in de projectgroep. De keuze in deze opgave heeft veel invloed op andere ruimtelijke opgaven.

410 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) denkt dat het nut van de provinciale keuzes afhangt van de vraag of de waterschappen zich aan de Omgevingswet moeten houden.

De heer **Kramer** (GroenLinks) meent dat de wetgeving rond veiligheid in de basislaag in de verhaallijnen zit. Daar moet de provincie zich aan houden.

415 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) ziet dat het landschap niet hetzelfde kan blijven, omdat kleine boeren zullen verdwijnen.

420 De heer **Van der Sluijs** (PVV) meent dat in de Omgevingswet al veel normen vastliggen en dat er bestemmingsplannen voor de terreinen zijn. De provincie moet bepalen welke keuze ze wil maken en waar dit knelt.

425 De heer **Zoon** (PvdD) weet dat er geen oneindig aantal oplossingen voor bodemdaling is en meent dat bepaalde verhaallijnen misschien niet van toepassing zijn. PS moeten een visie voor de toekomst neerleggen, waarbij duidelijk is dat karakteristiek Noord-Holland in bepaalde gevallen niet meer kan.

Mevrouw **Strens** (D66) meent dat dan al wordt gekozen, terwijl de methode wil dat alle invalshoeken worden ingevuld. De keuzes voor de meest geschikte of reële optie volgen pas in de visie.
430 De heer **De Graef** legt uit dat de verhaallijnen niet meer gebruikt worden na het debat op 9 oktober. Dan ligt er een nieuw verhaal dat uit elementen van de verhaallijnen kan bestaan. Het instrument zorgt dat het nieuwe verhaal consequent is beredeneerd en dat geen ambities worden gestapeld die niet samen gaan.

435 Mevrouw **Haagsma** (CDA) meent dat de oefening wel herhaald moet worden om tot een integrale visie te komen. De inhoud verdwijnt niet.
De heer **De Graef** herhaalt dat het principe van consequent doorredeneren blijft bestaan.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt wie uiteindelijk keuzes maakt en op basis van welke informatie. Hij gaat er niet van uit dat PS dit in oktober moeten doen.
440 De heer **De Graef** legt uit dat de samenvatting van de uitkomsten van het PS-debat worden vertaald in de Statenvoordracht. PS beoordelen dan of de keuzes in samenhang, juist geformuleerd en consequent doorgeredeneerd zijn weergegeven.

445 De heer **Papineau Salm** (PvdA) hoort in deze casus twee tegenovergestelde meningen en vraagt wat de conclusie dan is.
De heer **De Graef** merkt op dat keuzes niet unaniem hoeven te zijn.

Mevrouw **Haagsma** (CDA) meent dat het debat interessanter wordt als ook wordt gesproken over de effecten op andere beleidsplannen voor bijvoorbeeld wonen of bedrijfsvoering.
450

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vindt dit ook belangrijk, maar wil weten hoe de input wordt getrechterd. Een koersdocument moet beknopter zijn dan alle verhaallijnen naast elkaar.

455 De heer **Van der Sluijs** (PVV) meent dat dit het grijze gebied rondom de Omgevingswet is en vraagt zich af hoe de provincie hiermee omgaat.

De **voorzitter** weet dat dit work in progress is en stelt voor te reflecteren op de methode.

460 De heer **De Graef** verduidelijkt dat PS in het Koersdocument een beschrijving van alle belangrijke opgaven ontvangen. Deze worden aan de hand van keuzes in de verhaallijnen in beeld gebracht, inclusief de bijbehorende consequenties. Het zijn zeven grote kernopgaven/thema's. Dit beeld is heel open van karakter.

465 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vraagt of het een confrontatiemodel is.

De heer **De Graef** meldt dat het de confrontatie tussen opgaven in beeld brengt en doorredeneert.

5. Bespreken bevindingen methodiek van de Koers

470 De heer **Kramer** (GroenLinks) vindt dit een goede aanpak om tot een consistent verhaal te komen en hoopt op een duidelijk overzicht van keuzemomenten en bijbehorende gevolgen. PS hebben behoefte aan een open stuk. De heer Kramer hoopt dat PS in dit proces beter tot hun recht kunnen komen, omdat GS het doorgeefluik is en bijvoorbeeld alleen met een reactie komt.

475 De heer **Tijssens** (D66) refereert aan het BOB-model. Hij meent dat PS niet alleen eindvoorstellen voorgelegd krijgen, maar dat GS in dialoog zoeken naar het voorstel dat uiteindelijk naar PS komt.

De heer **Kramer** (GroenLinks) is het hier volledig mee eens, maar weet dat de praktijk weerbarstig kan zijn. GS drukken soms een stevig stempel op besluitvorming.

480

De heer **Tijssens** (D66) denkt dat de beeldvorming van PS is gediend met het invullen van de matrices.

485 De heer **Kramer** (GroenLinks) wil het BOB-model benutten, maar herhaalt zijn vraag over de door hem gewenste kleine rol van GS.

490 De heer **De Graef** legt uit dat het voorstel van GS hierop aansluit. GS stellen een tweetrapsraket voor, met op 9 oktober het richtinggevend debat en de besluitvorming in december. Het Koersdocument is een open stuk, met een vorm die vergelijkbaar is met de casussen. Hierin zijn nog geen GS-keuzes opgenomen.

495 De heer **Tijssens** (D66) vindt het goed dat er een model is voor een stelselmatige aanpak van een integrale visie. Hij denkt dat er digitale technologie onder moet liggen om in 2020 alle besluiten te kunnen voorbereiden.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vindt het goed om gericht na te denken over de thema's. De fracties moeten hiermee aan de slag. De methode is een goede kapstok.

500 Mevrouw **Strens** (D66) wil het onderscheid in gebieden in Noord-Holland tot uiting laten komen in het model, omdat maatwerk nodig zal zijn.

De heer **Leever** (ONH) meent dat dit in de invalshoek karakteristiek valt.

505 Mevrouw **Strens** (D66) denkt dat dan de keuze voor de verhaallijn te vast ligt. In de Kop liggen voor bijvoorbeeld de energietransitie andere keuzes voor de hand dan in de MRA.

De heer **Kramer** (GroenLinks) sluit zich aan bij de vorige sprekers, maar ziet nog niets in een digitale onderlegger.

510 De heer **Leever** (ONH) vraagt hoe dit proces in andere provincies verloopt.

De heer **Bossink** heeft veel contact met alle provincies. De insteek en voortgang zijn heel verschillend, maar op inhoud worden wel dezelfde onderwerpen en trends behandeld. Er is een Community of practice met alle provinciale projectleiders.

515 De heer **Leever** (ONH) vraagt of het onderwerp ook in IPO-verband wordt behandeld.
De heer **Bossink** legt uit dat de Community of practice wordt gehost door het IPO en het Rijk.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) hoopt dat alle grootheden op een hiërarchisch verantwoorde wijze kunnen worden afgestreept en afgewogen om de juiste keuzes te kunnen maken.

520 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) dankt de heren Bossink en De Graef voor hun fantastische werk en vindt dat duidelijk is hoe PS keuzes kunnen maken en beredeneren.

De heer **Van der Sluijs** (PVV) is blij met de groeiende duidelijkheid over de materie en hoopt dat PS
525 de juiste keuzes kunnen maken, die ook de gemeenten een goed handvat bieden.

Mevrouw **Kaamer van Hoegge** (VVD) snapt de voorliggende methodiek en voorziet interessante debatten.

530 Mevrouw **De Groot** (SP) deelt dit gevoel, maar vraagt wat er na de Statenbehandeling overeind blijft van de keuzes. Ook wil ze weten in hoeverre gemeenten zich gebonden zullen voelen aan de provinciale Omgevingsvisie.

535 Mevrouw **Haagsma** (CDA) vindt het een interessante methode om de effecten van het provinciale beleid te bezien, maar denkt dat de uitdaging is om het debat niet politiek te maken.

Ook de heer **Zoon** (PvdD) voorziet interessante, inhoudelijke debatten, die niet meteen financieel van aard worden maar over de visie voor de toekomst gaan.

540 **6. Sluiting**

De **voorzitter** meldt dat het Presidium op 10 juli besluit over het voorstel van GS over het debat op 9 oktober. Dit plenaire debat komt in plaats van de bespreking in de commissie RWW. De conclusies van dit debat worden verwerkt in de Statenvoordracht voor de Koers NH2050.

545 De heer **De Graef** biedt aan om de informatie uit de twee werksessies ook te presenteren in de fracties. Hij verduidelijkt dat in het Koersdocument de strategische hoofdambities voor de lange termijn worden beschreven. Bij een aantal heel grote opgaven wordt dit meteen vertaald naar het soort gebied, zoals de MRA of veenweidegebied. In de Omgevingsvisie wordt de hoofdambitie vertaald naar de gebieden en komt het maatwerk veel concreter in beeld.

550 De **voorzitter** dankt de heren Bossink en De Graef voor hun toelichting en roept de fracties op hun aanbod te gebruiken. Hij dankt allen voor hun bijdrage en sluit de vergadering om 20.00 uur.